

M.M.E

Σχέση πληροφόρησης και ενημέρωσης

Οι όροι «πληροφόρηση» και «ενημέρωση» συχνά χρησιμοποιούνται εναλλακτικά, αλλά ενώ σημασιολογικά συγγενεύουν, δεν ταυτίζονται. Η πληροφόρηση σημαίνει ως επί το πλείστον καταγραφή και συσσώρευση πληροφοριών, η οποία στηρίζεται κυρίως στην απομνημόνευση και δεν προϋποθέτει τόσο ενεργητική στάση του δέκτη απέναντι στα διάφορα μηνύματα. Η ενημέρωση (εν + ημέρα) σημαίνει ότι ο δέκτης βρίσκεται ουσιαστικά μέσα στα γεγονότα και τις καθημερινές εξελίξεις, αξιοποιεί και αφομοιώνει γόνιμα το πληροφοριακό υλικό που δέχεται, εμβαθύνοντας σ' αυτό και κατανοώντας το.

Προϋποθέσεις σωστής λειτουργίας M.M.E.

Από τον πομπό

Να διαθέτει και γενικότερη παιδεία και ειδική γνώση σε σχέση με το αντικείμενο για το οποίο ενημερώνει.

Να ενημερώνει έγκαιρα και έγκυρα, γιατί οι εξελίξεις είναι ραγδαίες.

Να διακρίνει την είδηση από το σχόλιο.

Να τεκμηριώνει τις απόψεις του με τα κατάλληλα επιχειρήματα.

Να σέβεται τη νοημοσύνη, την αισθητική και την προσωπικότητα του δέκτη.

Να μην οδηγείται στην σκανδαλοθηρία και να σέβεται την προσωπική ζωή των ατόμων.

Να είναι απαλλαγμένος από φανατισμό, σκοπιμότητες και εμπάθειες-προκαταλήψεις.

Να τηρεί τον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας.

Να είναι άνθρωπος με ήθος, υψηλό αίσθημα ευθύνης και συναίσθηση πως επιτελεί λειτούργημα.

Να αντιλαμβάνεται το ρόλο του ως πνευματικού ανθρώπου που δρα διαφωτιστικά για το κοινωνικό σύνολο.

Να έχει αγάπη για το επάγγελμα, να υπηρετεί την ελεύθερη έκφραση, τη δημοκρατία και το διάλογο.

Να μην οδηγείται στην απεραντολογία και την ανούσια φλυαρία.

Να δίνει έμφαση και προτεραιότητα στα σοβαρά ζητήματα.

Από το δέκτη

Να κρίνει και ν' αξιολογεί τα μηνύματα, να βρίσκεται δηλαδή σε διαρκή επαγρύπνηση.

Να ενημερώνεται από πολλές πηγές, ώστε να έχει διασταυρωμένη πληροφόρηση.

Να διαθέτει ο καθένας κοινωνικοπολιτική συνείδηση, ώστε να συμμετέχει στα κοινά διαμορφώνοντας άποψη, για να μη μετατρέπεται σε τυφλό αποδέκτη μηνυμάτων.

Από το κράτος.

Υγιής δημοκρατία.

Ελεύθερη διακίνηση ιδεών.

Θετικά Μ.Μ.Ε

Πνευματικός Τομέας

Μέσω των ΜΜΕ αποκτούμε γνώση πολύπλευρη, κρίνουμε και αξιοποιούμε τα δρώμενα, αποκτούμε δεκτικότητα σε νέες ιδέες, διαμορφώνοντας πιο οργανωμένη αντίληψη για τα πράγματα.

Πολιτικός και Κοινωνικός Τομέας

Οι δέκτες μαθαίνουν για ποικίλα κοινωνικοπολιτικά ζητήματα, αναπτύσσοντας την κοινωνική τους συνείδηση και δείχνοντας ουσιαστικό ενδιαφέρον για τα κοινά.

Όταν η πληροφόρηση είναι απροκατάληπτη και πολύπλευρη, ο πολίτης αποκτά άποψη έχοντας έτσι τη δυνατότητα να συμμετάσχει σε κοινωνικοπολιτικούς διάλογους και να ελέγχει την πολιτική ηγεσία.

Πολίτης ενημερωμένος είναι αυτός που γνωρίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του διεκδικώντας με σύνεση τα πρώτα και υλοποιώντας με συνέπεια τις δεύτερες.

Τέτοιοι πολίτες διαμορφώνουν τις όποιες παραβιάσεις και ατασθαλίες των πολιτικών ηγετών. Μ' αυτό τον τρόπο αντιμετωπίζονται επίσης προσπάθειες λαϊκισμού και δημαγωγίας και διασφαλίζεται η δημοκρατία.

Οι πολίτες, τέλος, που είναι ενημερωμένοι κατάλληλα, όταν τα ΜΜΕ λειτουργούν σωστά, ευαισθητοποιούνται για τα κοινωνικά προβλήματα όπως ο ρατσισμός, η βία κ.λπ. και αγωνίζονται στη συνέχεια για την επίλυση αυτών και τη διασφάλιση της κοινωνικής ευρυθμίας. Μόνον ενημερωμένοι και ευαισθητοποιημένοι πολίτες, άλλωστε, που αγωνίζονται για δικαιοσύνη και αξιοκρατία, μπορούν ν' αντισταθούν στον τυφλό κομματισμό και την πόλωση, ψηφίζουν υπεύθυνα και αγωνίζονται για μια πιο υγιή Δημοκρατία.

Τα ΜΜΕ, όταν λειτουργούν σωστά, αποτελούν στυλοβάτες της ελεύθερης έκφρασης και της πολυφωνίας και συμβάλλουν στην ελεύθερη διακίνηση των ιδεών, όπως αρμόζει σε μια πολιτισμένη κοινωνία.

Οικονομικός Τομέας

Όταν τα ΜΜΕ λειτουργούν σωστά προβαίνουν σε ποιοτικό και ποσοτικό έλεγχο των διαφημίσεων, χωρίς να στρέφουν τους πολίτες στην υπερκατανάλωση και τη θεοποίηση του χρήματος.

Επίσης, ενημερώνουν το μέσο πολίτη για σημαντικά οικονομικά ζητήματα που σχετίζονται άμεσα με τη γενικότερη κοινωνικοπολιτική πορεία της χώρας.

Για τα νέα δεδομένα της τεχνολογίας ή για προβλήματα, όπως το οικολογικό κ.λπ., ενημερώνεται και ευαισθητοποιείται ο πολίτης και αυτό τον κάνει να αισθάνεται περισσότερο ασφαλής.

Πολιτιστικός - Εθνικός - Διακρατικός Τομέας

Μέσα από τα ΜΜΕ οι πολίτες γνωρίζουν την παράδοση, τα ήθη και έθιμα του τόπου τους. ενημερώνονται για τα πολιτιστικά δρώμενα ώστε να συμμετέχουν σε αντίστοιχες εκδηλώσεις, ενώ τέλος μαθαίνουν και για τις διεθνείς εξελίξεις, σε μια εποχή μάλιστα που τα στεγανά ανάμεσα στους λαούς καταργούνται. Τα ΜΜΕ συντελούν βοηθούν το μέσο πολίτη να γίνεται αυτόπτης και αυτόκοος μάρτυρας γεγονότων που έχουν γίνει στην άλλη άκρη του κόσμου, έχοντας έτσι την αίσθηση ότι βρίσκεται σ' ένα πλανητικό «χωριό», όπως έλεγε ο Πλωρίτης.

Ακόμη προβληματίζεται για σοβαρά διεθνή ζητήματα, όπως η πείνα στον Τρίτο κόσμο, οι παντοειδείς παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η λειτουργία διακρατικών συνασπισμών, π.χ. η ΕΕ, και κατά κάποιον τρόπο γίνεται «κοσμοπολίτης» με την καλή έννοια.

Αίτια μη σωστής λειτουργίας των Μ.Μ.Ε.

Από τον πομπό

Ανταγωνισμός μεταξύ των ΜΜΕ που συχνά γίνεται αθέμιτος. (Ειδησεοθηρία - στόχος η πρωτιά στην προβολή της είδησης.)

Προσωπικές φιλοδοξίες των δημοσιογράφων, φανατισμός κ.λπ.

Κρίση αξιών, ηθική χαλάρωση, οπότε βρίσκονται αρκετοί οι οποίοι δε σέβονται το κοινωνικό σύνολο,

Ύπουλοι μηχανισμοί π.χ. ωραιοποίηση, πλύση εγκεφάλου, εικόνα, ήχος, κίνηση, κινδυνολογία, μεγάλα γράμματα κ.λπ. που χρησιμοποιούν τα ΜΜΕ και παρασύρουν τους δέκτες.

Εξυπηρέτηση πολιτικών σκοπιμοτήτων (ιδεολογική εξάρτηση των ΜΜΕ). Τα ΜΜΕ γίνονται τα ίδια ιδεολογία αντί να είναι κανάλια ιδεολογιών. Παραπληροφορούν, προπαγανδίζουν κ.λπ.

Πρώθηση οικονομικών συμφερόντων: Τα ΜΜΕ έχουν μετατραπεί σε κερδοσκοπικές επιχειρήσεις και θυσιάζουν στο όνομα του κέρδους την ποιότητα της πληροφόρησης.

Από το δέκτη

Γνωστά αίτια από Φορείς αγωγής και Σύγχρονο πλαίσιο.

Μηχανισμοί ωραιοποίησης, πλύσης εγκεφάλου, τεχνικές επηρεασμού, ύπουλες μέθοδοι προπαγάνδας.

Όταν ισχύουν τα παραπάνω, μπορεί να οδηγήσουν σ' όλα τα αρνητικά αποτελέσματα από τους «Τομείς».

Αρνητικά των Μ.Μ.Ε.

Πνευματικός Τομέας

Τα ΜΜΕ, εξυπηρετώντας σκοπιμότητες μετατρέπονται συχνά σε φορείς παραπληροφόρησης και προπαγάνδας, οδηγούν τους δέκτες στην ετεροκατεύθυνση και τον αποπροσανατολισμό, στερώντας τους τη δυνατότητα να εμβαθύνουν στα πράγματα, γνωρίζοντας την αλήθεια.

-Με τον καταϊγισμό των πραγμάτων που προβάλλουν οδηγούν τους δέκτες σε πνευματική σύγχυση ή σε πλήρη παθητικότητα, αφού ο δέκτης μαθαίνει στην έτοιμη τροφή απ' τα ΜΜΕ (ιδιαίτερα απ' την τηλεόραση).

-Με έντεχνους μηχανισμούς πλύσης εγκεφάλου, ωραιοποίησης κ.λπ. τον οδηγούν στη μαζοποίηση και τη χειραγώγηση, ώστε αυτοί να εξυπηρετούν τις σκοπιμότητες των ολίγων που ελέγχουν τα ΜΜΕ και τελικά να χάνουν την πνευματική τους ελευθερία.

Ηθικός - Ψυχολογικός Τομέας

-Τα ΜΜΕ προβάλλουν ως ύψιστη αξία το χρήμα και τον καταναλωτισμό. απομακρύνοντας τους δέκτες απ' τις υψηλές ηθικές αξίες. Ταυτόχρονα, οδηγούν τους πολίτες στο άγχος γιατί οι πληροφορίες είναι αμέτρητες και εκείνοι αγωνιούν να τις αφομοιώσουν.

-Οι νέοι δέχονται αρνητικά πρότυπα ως προς την εκμετάλλευση του ελεύθερου χρόνου τους και έτσι οδηγούνται στην ανούσια διασκέδαση, μακριά απ' τη γνήσια ψυχαγωγία, εφόσον συνήθως τα προβαλλόμενα πρότυπα είναι πρότυπα μάζας - εμπορευματοποιημένης διασκέδασης που μόνο τα συμφέροντα κάποιων μεγαλοεπιχειρηματιών εξυπηρετούν και σε καμία περίπτωση δεν αναβαθμίζουν το πνεύμα και την αισθητική των νέων.

Κοινωνικοπολιτικός Τομέας

-Η δημοκρατία υπονομεύεται όταν τα ΜΜΕ λειτουργούν ως κερδοσκοπικές επιχειρήσεις ή υπηρετούν κόμματα.

-Οι πολίτες δέχονται μονοδιάστατη πληροφόρηση που τους οδηγεί στον κομματικό παρωπιδισμό, την απολυτότητα και το φανατισμό. Δεν είναι λοιπόν νηφάλιοι κι ελεύθεροι πνευματικά, ώστε να προβούν σε υπεύθυνες πολιτικές επιλογές. Τέτοιοι παραπληροφορημένοι πολίτες δε συναισθάνονται τα δικαιώματά τους, άρα δεν τα διεκδικούν και δεν αγωνίζονται για το κοινό καλό και την επίλυση κοινωνικών προβλημάτων.

-Πολύ συχνά, τέλος, υπερπροβάλλουν πρότυπα βίας είτε ηρωοποιώντας αντικοινωνικούς τύπους μέσα από ταινίες είτε προβάλλοντας με ωμό τρόπο γεγονότα βίας σε επίπεδο ειδησεογραφίας, άρα συχνά δημιουργούνται άσχημα παραδείγματα για μίμηση ιδιαίτερα στους νεαρούς δέκτες.

Πολιτιστικός Τομέας

Τα ΜΜΕ αποτελούν επίσης τον πιο χαρακτηριστικό διάλο πολιτιστικής διείσδυσης των ανεπτυγμένων χωρών στις αναπτυσσόμενες. Πιο συγκεκριμένα, οι ανεπτυγμένες χώρες μέσω της διαφήμισης των ΜΜΕ διοχετεύουν τη γλώσσα τους, τις αξίες τους, τα προϊόντα τους σε λαούς λιγότερο ανεπτυγμένους, που έχοντας και το σύμπλεγμα κατωτερότητας μιμούνται άγωνα οτιδήποτε τους προβάλλεται. Μ' αυτό τον τρόπο ενισχύεται η ξενομανία και απειλείται η πολιτιστική και εθνική τους ταυτότητα.

Υποβαθμίζεται, λοιπόν, ο ρόλος τους ως φορείς παιδείας και κοινωνικοπολιτικής αγωγής.

Η επίδραση των μέσων μαζικής ενημέρωσης στον προσωπικό λόγο.

Λάθη από τους παρουσιαστές που επηρεάζουν και, τη γενικότερη έκφραση.

Με τα πολλά μη μεταγλωττισμένα προγράμματα υιοθετούμε ξένες λέξεις και εκφράσεις.

Στρέφουν τους ανθρώπους στο καταναλωτικό πνεύμα και τον υλικό ευδαιμονισμό, οπότε τους απομακρύνουν από αξίες όπως τη γλώσσα.

Συνθηματολογία και αρκτικόλεξα των διαφημίσεων οδηγούν στην κωδικοποιημένη έκφραση.

Χρησιμοποιούνται ακόμα βαρύγδουπες και στομφώδεις εκφράσεις.

Καταιγίζουν με μηνύματα και μετατρέπουν τους πολίτες σε θύματα προπαγάνδας, τους μαζοποιούν, τους ετεροκατευθύνουν και συρρικνώνουν τη σκέψη τους, γεγονός που έχει επιπτώσεις και στη γλώσσα γιατί είναι άρρηκτη η σχέση σκέψης και γλώσσας.

Αποξενώνουν τους ανθρώπους - περιορίζουν το διάλογο στην τηλεόραση.

Ο Τύπος στηρίζει το δημοκρατικό πολίτευμα:

Μέσα από τον Τύπο εκφράζονται τα προγράμματα των πολιτικών κόμματος και οι κάθε είδους ιδεολογίες, προβάλλονται οι διεκδικήσεις (οικονομικές, κοινωνικές κ.α.) των διαφόρων κοινωνικών στρωμάτων, ελέγχονται και κρίνονται οι ενέργειες των αρχόντων. Δε μπορεί λοιπόν παρά να συμφωνηθεί κανείς ότι η πολιτική αυτή λειτουργία τον έχει ανακηρύξει ως τη βάση και την πεμπουσία της δημοκρατίας, λαμβάνοντας κανείς υπόψη ότι:

Στέλνονται αδιάκοπα, μέσα από τις σελίδες, κυρίως των εντύπων μέσων μαζικής ενημέρωσης, μηνύματα και από τον πολίτη προς την πολιτεία και τα όργανα της και από την πολιτεία προς τον πολίτη.

Με βάση την ακριβή, πλήρη και έγκυρη πολιτική ενημέρωση, ο πολίτης μπορεί πιο σωστά να επιλέξει τα όργανα που θα διαμορφώσουν τη μοίρα του και η πολιτεία να χαράξει την πολιτική που ανταποκρίνεται στις λαϊκές ανάγκες.

Ο λαός από κατευθυνόμενη μάζα, αναδεικνύεται σε δυναμικό σύνολο από ενήμερους πολίτες που συμμετέχει στα κοινά κι επηρεάζει αποφασιστικά τις πολιτικές εξελίξεις.

Ευνοείται ο διάλογος ανάμεσα στον άρχοντα και τον αρχόμενο.

Ο Τύπος μπορεί να συντελέσει στη κατάλυση του δημοκρατικού πολιτεύματος όταν:

Δεν έχει βαθιά συναίσθηση του χρέους του και παρεκκλίνει από την αλήθεια.

Κατευθύνεται από μια συγκεκριμένη πολιτική παράταξη, είναι δηλαδή πολιτικά εξαρτημένος.

Λειτουργεί κάτω από καθεστώς ανάγκης, απειλής, βίας και πολιτικής σκοπιμότητας.

Αποπροσανατολίζει το λαό με προπαγάνδα και δημαγωγία, φανατίζει, προκαλώντας κοινωνικές αναταραχές και δυναμιτίζοντας το ήπιο πολιτικό κλίμα.

Είναι α-πολιτικός, με περιεχόμενο δηλαδή που δε θίγει τις αδικίες και τα σφάλματα των αρχών και δεν αποκαλύπτει τις αυθαιρεσίες τους.

ΠΑΡΑΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Ορισμός

Είναι η νοθευμένη, μη αληθινή πληροφόρηση του πολίτη, σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος. Δεν πρόκειται για μια απλή αυθόρμητη ενέργεια επικοινωνίας μεταξύ πομπού και δέκτη, αλλά για μια ειδικά σχεδιασμένη μετάδοση μηνύματος, με σκοπό την παραποίηση της αλήθειας και την παραπλάνηση της κοινής γνώμης.

Αίτια παραπληροφόρησης (από Πομπούς)

Εξυπηρέτηση κομματικών συμφερόντων - φιλοδοξίες πολιτικών και έλλειψη ανάλογου ήθους από μέρους τους - στυγνός επαγγελματισμός χωρίς συναίσθηση του λειτουργήματος που επιτελούν.

Πολιτικός φανατισμός - κομματικός ρατσισμός - κοινωνικές προκαταλήψεις.

Σε ολοκληρωτικά καθεστάτα, αλλά και σε κατ' όνομα δημοκρατίες, η ίδια η εξουσία επιδιώκει ν' αποστρέψει το ενδιαφέρον του κοινού απ' τα βασικά πολιτικοκοινωνικά θέματα σε άλλες κατευθύνσεις, ώστε να μην αφυπνίζεται ο λαός. Έτσι, πραγματοποιείται απόκρυψη στοιχείων και παραπληροφόρηση.

Εμπορευματοποίηση των ΜΜΕ - αναγωγή τους σε κερδοσκοπικές επιχειρήσεις με προτεραιότητα το υλικό κέρδος και όχι την ποιότητα της πληροφόρησης.

Ανώτεροι λόγοι ή λόγοι εθνικού-δημόσιου συμφέροντος «δικαιολογούν» την παραπληροφόρηση, προκειμένου ν' αποφευχθούν άλλες, περισσότερο αρνητικές συνέπειες (π.χ. πρόκληση πανικού).

Κρίση αξιών - εποχή ηθικής ρευστότητας - έλλειψη ηθικών αναστολών.

Έλλειψη παιδείας, εσωτερικό κενό, ανασφάλειες, συμπλέγματα, εγωκεντρικές τάσεις, επικράτηση ατομικιστικού πνεύματος-κρίση σχέσεων-αστικοποιημένες κοινωνίες - έλλειψη σεβασμού στο συνάνθρωπο.

Αίτια παραπληροφόρησης (από Δέκτες)

Επικράτηση στείρας τεχνοκρατικής αντίληψης, θεοποίηση της τεχνολογίας. Στα πλαίσια της ηθικοπνευματικής κρίσης που επέρχεται, παρατηρείται έλλειψη ενδιαφέροντος για πολύπλευρη ενημέρωση. Μην έχοντας συγκροτημένη άποψη για τα τεκταινόμενα ο πολίτης, είναι πολύ ευκολότερο να παραπληροφορηθεί.

Στροφή στο χρήμα και την υπερκατανάλωση-αδιαφορία για τις πολιτικοκοινωνικές εξελίξεις.

Συνθετότητα - πολυπλοκότητα σημερινών κοινωνιών. Πολλοί και αλληλοσυγκρουόμενοι οι ρόλοι που επιτελεί ο σύγχρονος άνθρωπος, πολλαπλά τα μηνύματα που χρειάζεται ν' αφομοιωθούν, γρήγοροι οι ρυθμοί εκτύλιξης των γεγονότων - ραγδαίες οι αλλαγές, υπεραυξημένες οι ανάγκες και οι απαιτήσεις. Επομένως, δεν υπάρχει ούτε ελεύθερος χρόνος αλλά ούτε διάθεση, στις περισσότερες περιπτώσεις, για ενασχόληση του μέσου πολίτη με τα κοινά. Είναι σαφώς ευκολότερο να διαστρεβλωθεί γι' αυτόν η αλήθεια.

Απουσία μελέτης - παράδοση του ατόμου στην εντυπωσιακή και «εύπεπτη πληροφόρηση» που δεν απαιτεί πνευματική κόπωση, βαθύ προβληματισμό και αναζήτηση της αλήθειας.

Στο πλαίσιο του σημερινού βιομηχανοποιημένου τρόπου ζωής, ο άνθρωπος μετατρέπεται σε γρανάξι, της μηχανής, εγκλωβίζεται στην ειδικευση, συρρικνώνοντας τα υπόλοιπα ενδιαφέροντα του και η παραπληροφόρηση είναι συχνό επακόλουθο αυτής του της μονομέρειας.

Ιδεολογική σύγχυση της εποχής μας - κενό ιδεολογίας και απουσία νέων φιλοσοφικών συστημάτων, νέων κοινωνικοπολιτικών τάσεων κ.λπ. Όλα αυτά απευαισθητοποιούν το σύγχρονο πολίτη και γίνεται πιο επιρρεπής στην παραπληροφόρηση, γιατί δεν έχει το απαιτούμενο ιδεολογικό υπόβαθρο.

Ζωτικά προβλήματα που εξακολουθούν να υπάρχουν ακόμη και σήμερα, όπως η ανεργία, οι αδικίες, οι ανισότητες σε συνδυασμό με την επιτηδειότητα ορισμένων πολιτικών ηγετών, οι οποίοι διαπνεόμενοι από ψηφοθηρικό πνεύμα τροφοδοτούν τους πολίτες-θύματα αυτών των καταστάσεων με φρούδες ελπίδες ικανοποίησης των αιτημάτων τους, παρασύρουν πολλούς στην παραπληροφόρηση.

Χρησιμοποιούνται συνήθως έντεχνοι - ύπουλοι μηχανισμοί (π.χ. ωραιοποίηση, πλύση εγκεφάλου κ.λπ.) οπότε είναι πιο εύκολο να παρασυρθεί ο κόσμος.

Συνέπειες παραπληροφόρησης

-Οι παραπληροφορημένοι πολίτες βλέπουν τα πράγματα μονοδιάστατα και γίνονται θύματα φανατισμού, χειραγώγησης και αποπροσανατολισμού. Στερούνται λοιπόν τη δυνατότητα να εμβαθύνουν στα πράγματα και να διαμορφώσουν μια οργανωμένη αντίληψη για τον κόσμο.

Περιορίζεται, η κριτική σκέψη και δεν είναι σε θέση να αμφιβάλλουν γόνιμα ή ν' αμφισβητούν.

Οι πολίτες αυτοί ουσιαστικά δεν είναι σε θέση να ασκήσουν αποτελεσματικό έλεγχο στους ηγέτες άρα και να συνειδητοποιήσουν τις όποιες ατασθαλίες ή παραβιάσεις αυτών.

Την ίδια στιγμή, όταν η παραπληροφόρηση προέρχεται από φορείς της αντιπολίτευσης, τότε οι παραπληροφορημένοι πολίτες δεν είναι σε θέση να εκτιμήσουν το έργο των κυβερνώντων όσο σπουδαίο κι αν είναι και συχνά τους παρεμποδίζουν ως προς την ολοκλήρωσή του.

Στα δημοκρατικά πολιτεύματα οι πολίτες πρέπει να είναι έγκυρα και έγκαιρα πληροφορημένοι, ώστε να διεκδικούν τα δικαιώματα τους εφόσον τα γνωρίζουν, να υλοποιούν τις υποχρεώσεις τους και να συμμετέχουν αποτελεσματικά στα κοινά. Αντίθετα πολίτες παραπληροφημένοι είναι πολίτες-θύματα του λαϊκισμού και της δημαγωγίας, πολίτες χωρίς ουσιαστική πολιτική γνώση, που μπορεί να γίνουν άθυρμα στα χέρια επιτήδειων πολιτικών που προωθούν τον τυφλό κομματισμό σε βάρος τους.

Ακόμη και στη βία ή το έγκλημα μπορεί να καταλήξουν πολίτες λόγω της παραπληροφόρησης, γιατί καθώς δεν έχουν σαφή αντίληψη των πραγμάτων, καταλήγουν συχνά σε ακρότητες. Μπορεί να υποδουλωθούν ακόμη και σε ρατσιστικές αντιλήψεις, να γίνουν θύματα του ρατσισμού και της όποιας προπαγάνδας, να οδηγηθούν σε συγκρούσεις ακόμη και σε πολέμους, εφόσον δε γνωρίζουν την αλήθεια και παρασύρονται.

Όταν σε μια κοινωνία ευδοκιμεί η παραπληροφόρηση, η κοινή γνώμη αποπροσανατολίζεται, η δημοκρατία ναρκοθετείται και περιορίζονται ο σεβασμός προς το συνάνθρωπο και η πνευματική ελευθερία των πολιτών.

Τρόποι αντιμετώπισης

MME:

-Σκοπός τους πρέπει να είναι η απρόσκοπτη ενημέρωση, ο σεβασμός στον πολίτη, η αντικειμενική πληροφόρηση, χωρίς τάσεις υπερδιόγκωσης και εντυπωσιασμού. Όταν οι λειτουργοί των MME προβούν σε αυτοανάλυση, τότε θα υλοποιηθεί ο στόχος τους και έτσι δε θα αποτελούν πια την ίδια ιδεολογία, αλλά θα είναι ατραποί ιδεολογίας, βήμα πραγματικής ελευθεροτυπίας, άρα δε θα παραπληροφορούν. Χρειάζεται επίσης διάκριση είδησης -σχολίου, απαλλαγή από προκαταλήψεις και φανατισμό, ήθος κι υπευθυνότητα απ' τους δημοσιογράφους και τήρηση από μέρους τους του κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας.

Οικογένεια:

-Μετάγγιση αρχών και αξιών τέτοιων, ώστε οι νέοι να διαμορφώσουν έναν υγιή χαρακτήρα, που θα αποτρέπει στο μέλλον κάθε φαινόμενο παραπληροφόρησης.

-Ελεγχος από τους γονείς των μηνυμάτων που δέχεται το παιδί και ουσιαστική συζήτηση, για την αποκωδικοποίηση και επεξεργασία τους.

-Γενικότερα, αντιμετώπιση της κρίσης του οικογενειακού θεσμού μέσα από τη γόνιμη επικοινωνία.

Σχολείο:

-Το σύγχρονο εκπαιδευτικό σύστημα χρειάζεται αναδιάρθρωση με προσανατολισμό ανθρωποκεντρικό. Τη στείρα αποστήθιση και συσσώρευση γνώσεων πρέπει να διαδεχθεί η ανάπτυξη της κριτικής ικανότητας, ώστε από μικρή ηλικία ο νέος να εθίζεται στον προβληματισμό, ο οποίος συμβάλλει στην άμβλυνση της παραπληροφόρησης. Η σχολική κοινότητα οφείλει να καλλιεργεί

την κοινωνική συνείδηση έναντι του ανταγωνισμού, που κατισχύει στις μέρες μας, με αφετηρία το γόνιμο διάλογο διδασκόντων-διδασκομένων.

Πολίτευμα - Κράτος:

-Μόνο σ' ένα δημοκρατικό πολίτευμα μπορεί να υπάρξουν ευσυνείδητοι πολίτες-επαγγελματίες, που θα διαπνέονται από υψηλές αρχές και θα βιώνουν το δημοκρατικό τρόπο ζωής.

-Η πολιτεία ακλουθώντας τον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας και αποτελώντας υπερκομματικό όργανο ελέγχου, είναι σε θέση να ελαχιστοποιήσει τα κρούσματα παραπληροφόρησης από τα ΜΜΕ.

-Επίσης, αναγκαία είναι η αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου του λαού, ώστε κάθε πολίτης να μπορεί να προσεγγίσει πνευματικά αγαθά με τα οποία θα αντισταθεί σε κάθε μηχανισμό παραπληροφόρησης.

-Οι πολιτικοί, τέλος, οφείλουν να λειτουργούν ως αντιπρόσωποι του λαού και όχι ως φερέφωνα κομματικών σχηματισμών πρέπει να ασκούν το λειτούργημά τους με γνώμονα το κοινό καλό, γεγονός που σημαίνει περισσότερη αλήθεια και λιγότερο ψεύδος.

Πνευματική ηγεσία:

-Οφείλουν να στηλιτεύουν φαινόμενα παραπληροφόρησης και να μην αποστασιοποιούνται. Κυρίως δεν πρέπει να εξυπηρετούν συμφέροντα, είτε πρόκειται για επιστήμονες (διαφημιστές, ιστορικοί, κοινωνιολόγοι) είτε για καλλιτέχνες.

-Στόχος τους είναι να παρουσιάζουν το «βασιλιά γυμνό», χωρίς τάσεις ωραιοποίησης.

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑ

Ορισμός

Δημοσιογραφική δεοντολογία είναι το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να συμπεριφέρεται ένας δημοσιογράφος καθώς και οι μέθοδοι που επιτρέπονται κατά την άσκηση του επαγγελματικού του καθήκοντος.

Βασικές αρχές του ηθικού κώδικα των δημοσιογράφων

Κοινωνική ευθύνη:

- ευαισθησία και ενεργός συμμετοχή για την ανάδειξη και επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων
- σεβασμός στους θεσμούς και στις αξίες και προώθηση συλλογικών προτύπων
- υπεύθυνη άσκηση των επαγγελματικών καθηκόντων
- υπεράσπιση της Αλήθειας, της Δικαιοσύνης, της Δημοκρατίας, της Ελευθερίας
- αντικειμενικός έλεγχος και τεκμηριωμένη κριτική στην πολιτική εξουσία
- αποκάλυψη της αδικίας, της παρανομίας και κάθε μορφής κοινωνικής σήψης αλλά και αποφυγή διόγκωσης των κοινωνικών προβλημάτων
- προβολή με παρρησία της γνώμης, έναντι οποιουδήποτε προσωπικού κόστους
- απόρριψη μεθόδων που διχάζουν και φανατίζουν το λαό
- στηλίτευση της παραπληροφόρησης
- αποκάλυψη φαινομένων δημαγωγίας και κάθε μορφής λαϊκισμού.

Επαγγελματική ακεραιότητα:

- άρτια επαγγελματική κατάρτιση
- γενικότερη μόρφωση
- εγκυρότητα στην πληροφόρηση (διασταύρωση πληροφοριών)
- αποφυγή παραπληροφόρησης

-καλλιέργεια στο κοινό της κριτικής προσέγγισης της κοινωνικής πραγματικότητας

-ικανότητα πειθούς και άριστη γνώση τόσο της μητρικής όσο και άλλων γλωσσών

-συναίσθηση του παιδαγωγικού τους ρόλου, λόγω της δύναμης των ΜΜΕ στην κοινωνία

-ανιδιοτέλεια, πνεύμα συνεργασίας και ομαδικότητας, έλλειψη βεντετισμού, καριερισμού και τυχοδιωκτισμού

-αδωροληψία. ηθικότητα, εντιμότητα, ειλικρίνεια, πνεύμα δικαιοσύνης, επαγγελματική ευσυνειδησία και εχεμύθεια

-απόσταση από οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα.

Σεβασμός της ιδιωτικής ζωής και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου:

-διακριτικότητα

-αποκαλύψεις θεμάτων που αφορούν το δημόσιο συμφέρον κι όχι την προσωπική ζωή

-αποφυγή αποπροσανατολισμού, σκανδαλοθηρίας, λασπολογίας, σπίλωσης της προσωπικής ζωής. δυσφήμισης, ρυπαρογραφίας (κίτρινος Τύπος), προκειμένου να αυξηθεί η ακροαματικότητα / θεαματικότητα

-σεβασμός του απόρρητου της ιδιωτικής ζωής επώνυμων και ανώνυμων (συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα του ανθρώπου)

-συμπόνια και αρωγή στον πόνο, στη δυστυχία και στις ιδιαίτερες στιγμές των ανθρώπων κι όχι κοινοποίηση και εκμετάλλευση τους για ικανοποίηση της αδηφάγου περιέργειας του κοινού.

Σεβασμός του δημόσιου συμφέροντος. Αυτό επιτυγχάνεται με την:

-έγκυρη και έγκαιρη ενημέρωση του κοινού

-διατήρηση άγρυπνης της κοινωνικής συνείδησης

-γνώση των προβλημάτων που απασχολούν το λαό και συστράτευση στην επίλυση τους

-πρόταξη του δημόσιου έναντι του ατομικού συμφέροντος

-αποφυγή δημιουργίας και εξυπηρέτησης διαπλεκομένων συμφερόντων

-καταγγελία φαινομένων ηθικής διαφθοράς δημόσιων λειτουργών

-αποκάλυψη κατασπατάλησης του δημόσιου χρήματος και συμβάσεων που βλάπτουν το δημόσιο συμφέρον.

-δημιουργία προϋποθέσεων για δυνατότητα πρόσβασης τον κοινού στα ΜΜΕ.

-δημοκρατική και ελεύθερη λειτουργία των ΜΜΕ

-ανεξαρτησία από κάθε είδους κέντρα εξουσίας και εξυπηρέτησης συμφερόντων

-οργάνωση συζητήσεων με συμμετοχή εκπροσώπων των κοινωνικών φορέων

-συνεχής επικοινωνία του δημοσιογράφου με το κοινό και δημοσιοποίηση των προβλημάτων, των θέσεων και των απόψεων του (αμφίδρομη επικοινωνία Τύπου-κοινού).

Τι πρέπει να γίνει

Για την εφαρμογή του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας πρέπει:

Οι δημοσιογράφοι:

-να αντιληφθούν ότι την ευθύνη για την εφαρμογή του Κ.Δ.Δ. έχουν οι ίδιοι, όταν:

- πιστεύουν σ' αυτό που κάνουν

- σέβονται τη δουλειά τους

- εμπεδώσουν ότι η ποιότητα και η εγκυρότητα της ενημέρωσης είναι καθήκον αλλά και συμφέρον τους.

Το ΕΣΡ:

-να συντάξει και να δημοσιοποιήσει τους βασικούς άξονες του κώδικα δημοσιογραφικής δεοντολογίας

-να εντείνει την εποπτεία της ραδιοτηλεοπτικής αγοράς στην Κοινωνία της Πληροφορίας.

Οι επιχειρήσεις ενημέρωσης να:

-αναλάβουν τις ευθύνες τους απέναντι στην κοινή γνώμη

-μην αντιμετωπίζουν τους δημοσιογράφους ως αναλώσιμο είδος μερικών χρήσεων

-μην εκμεταλλεύονται την ανεργία των νέων που θέλουν να ασχοληθούνε το δημοσιογραφικό επάγγελμα.

Η πολιτεία να:

-μεριμνήσει για τη διασφάλιση των εργασιακών σχέσεων των δημοσιογράφων, έτσι ώστε απρόσκοπτα να ασκούν το έργο τους

-επιβάλει αυστηρές κυρώσεις, όταν παραβιάζονται βασικές αρχές της ελευθερίας των πολιτών και τα ατομικά τους δικαιώματα

-πάρει μέτρα για την καταπολέμηση των διαπλεκόμενων συμφερόντων(αλληλεξαρτώμενα συμφέροντα μεταξύ πολιτικών και επιχειρηματιών του χώρου των ΜΜΕ)

-επιδιώξει τη πολυφωνία και την ελεύθερη έκφραση, μέσα από τα ΜΜΕ

-διασφαλίσει τα δικαιώματα των πολιτών και τη συνοχή μιας δημοκρατικής κοινωνίας

-δημιουργήσει κανόνες που θα επιτρέπουν και θα ενθαρρύνουν τις επιχειρηματικές δράσεις με τα νέα μέσα

-απελευθερώσει και αναδιαρθρώσει τους μηχανισμούς ελέγχου της αγοράς.

Οι πολίτες:

-να αποκτήσουν πολιτική συνείδηση

-κριτική σκέψη

-ενδιαφέρον για ουσιαστική ενημέρωση.

ΔΕΛΤΙΟ ΕΙΔΗΣΕΩΝ

Αρνητικά χαρακτηριστικά των δελτίων ειδήσεων

-Αδικαιολόγητα μεγάλη η διάρκεια τους με πολλά μάλιστα ανούσια θέματα (απομάκρυνση του κόσμου από τα σοβαρά ζητήματα).

-Διακόπτονται από πολλές διαφημίσεις. Τελικά, το δελτίο ειδήσεων μετατρέπεται σε μία εκπομπή, όπως πολλές άλλες, στις οποίες σημασία έχει το κέρδος (ιδιαίτερα σε ιδιωτικά κανάλια και σταθμούς). Έχουμε πλέον την εμπορευματοποίηση του δελτίου ειδήσεων.

-Στο όνομα του κέρδους επιλέγονται θέματα που «πουλάνε», όπως αυτά που σχετίζονται με την ιδιωτική ζωή καλλιτεχνών ή πολιτικών (σκανδαλοθηρία) ή εκείνα που προβάλλουν δυσάρεστες στιγμές ή τον πόνο προσώπων - οικογενειών και αποβλέπουν στη συγκίνηση του δέκτη, τη διέγερση του συναισθήματος κ.λπ. (εμπορευματοποίηση ανθρώπινου πόνου). Θυμίζουν, επομένως, τα σύγχρονα δελτία ειδήσεων τα γνωστά τηλεϊαλίτι που κάθε άλλο παρά τιμούν το δεχτή, την αισθητική και την παιδεία του.

-Τα δελτία ειδήσεων, ιδιαίτερα από την τηλεόραση, χάνουν σήμερα τη σοβαρότητα τους, μετατρέπονται σε άλλου τύπου εκπομπές, δε θυμίζουν το λακωνικό, ουσιαστικό 15άλεπτο ή 20άλεπτο που αποσκοπεί στην πληροφόρηση του πολίτη όσον αφορά στα βασικά ζητήματα της ελληνικής και διεθνούς επικαιρότητας.

-Το ασταμάτητο κυνήγι της είδησης (ειδησεοθηρία), με στόχο την αποκλειστικότητα ή την πρωτιά, οδηγεί σε υπερπληροφόρηση των πολιτών, και το κυριότερο, στον καταιγισμό των πολιτών με μηνύματα ανούσια, δευτερεύουσας σημασίας.

-Οι ειδήσεις δεν ελέγχονται επαρκώς ή παραμένουν ανεξακρίβωτες, με αποτέλεσμα σε αρκετές περιπτώσεις ο πολίτης να παραπληροφορείται.

-Δραματοποίηση των γεγονότων βίας σε επίπεδο ειδησεογραφίας και η παρουσίαση του εγκλήματος με ωμό τρόπο για λόγους εντυπωσιασμού και τηλεθέασης.

-Στα κρατικά κανάλια (αλλά ως ένα βαθμό και στα ιδιωτικά) δίνεται το ειδησεογραφικό δελτίο με στίγμα υπέρ του κυβερνώντος κόμματος, ενώ το δελτίο ειδήσεων πρέπει να είναι αντικειμενικό και ακομμάτιστο.

-Γενικότερα, παρατηρείται συχνά το φαινόμενο της διαπλοκής της είδησης με το σχόλιο.

-Το φαινόμενο των «παραθύρων», τέλος, που είναι δημιούργημα του σημερινού δελτίου ειδήσεων, προσβάλλει την ίδια τη διαδικασία του υγιούς διαλόγου. Οι

φιλοξενούμενοι μιλούν όλοι μαζί, χωρίς ν' ακούει ο ένας τον άλλον ενώ πραγματοποιούνται συγκρούσεις και διαξιφισμοί που μπορεί να καταλήγουν και σε ύβρεις δίνοντας ιδιαίτερα αρνητικό παράδειγμα στους δέκτες.

Πως πρέπει να είναι το δελτίο ειδήσεων

- Να είναι σοβαρό με σαφήνεια, ακρίβεια, συντομία, λακωνικότητα.
- Να παρουσιάζει εμφανώς διαχωρισμένη την είδηση από το σχόλιο.
- Παρουσιαστές με παιδεία, γνώση της γλώσσας, απαλλαγμένοι από προκαταλήψεις και φανατισμό, να τηρούν τον κώδικα επαγγελματικής δεοντολογίας δίχως να εξυπηρετούν οικονομικά ή πολιτικά συμφέροντα.
- Αποφυγή σκανδαλοθηρίας.
- Διαχωρισμός κριτικής απ' το κουτσομπολιό.
- Να υπηρετούν το διάλογο και την πολυφωνία.
- Να προβαίνουν σε έγκυρη αλλά και έγκαιρη ενημέρωση, γιατί οι εξελίξεις είναι ραγδαίες.
- Να φωτίζεται η είδηση ολόπλευρα και όχι μόνον ορισμένες πτυχές της.
- Να προβάλλονται και οι δημιουργικοί άνθρωποι, οι διακεκριμένοι πνευματικά και οικονομικά (όχι μόνο οι δεύτεροι), οι άνθρωποι με ήθος, οι πνευματικοί ηγέτες της κοινωνίας και όχι οι χαμηλού επιπέδου ηθοποιοί - τραγουδιστές ή κάποιοι κοινοί εγκληματίες του ποινικού δικαίου.
- Να γίνεται εύστοχη ιεράρχηση των ειδήσεων ανάλογα με τα «αστέρια της είδησης» και να μην υπερτονίζονται ασήμαντα ζητήματα που απομακρύνουν το κοινό από τα «καυτά» θέματα της επικαιρότητας και τους ουσιαστικούς προβληματισμούς που θα έπρεπε να έχει.
- Να είναι στυλοβάτης της ελεύθερης - αντικειμενικής ενημέρωσης, να συμβάλλει στην εδραίωση της υγιούς πλουραλιστικής δημοκρατίας και να συντελεί στην πληροφόρηση και την αφύπνιση του κοινού, ώστε οι πολίτες ν' αναπτύσσουν την κριτική και τον προβληματισμό τους πάνω στα σοβαρά θέματα της επικαιρότητας, να διαμορφώνουν άποψη και να συμμετέχουν αποτελεσματικά στο κοινωνικοπολιτικό γίγνεσθαι.
- Η υπενθύμιση στους πολίτες των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων τους, με στόχο τη συνετή διεκδίκηση των πρώτων και τη συνεπή υλοποίηση των δεύτερων, είναι επίσης χρέος των συντακτών του δελτίου ειδήσεων, εφόσον η κατάλληλη ενημέρωση του πολίτη συνδέεται και μ' αυτό.

-Ακόμη, ο έλεγχος των πολιτικών ηγετών και η στηλίτευση των οποιωνδήποτε ατασθαλιών και παραβιάσεων καθώς και η άμεση λήψη μέτρων απ' τους αρμόδιους για την καταπολέμηση σοβαρών προβλημάτων μπορεί να είναι τα άμεσα θετικά αποτελέσματα ενός σοβαρού και αξιολογού δελτίου, στο πλαίσιο του οποίου ο δημοσιογράφος θέτει εύστοχα ερωτήματα, «πιέζει» τους πολιτικούς όλων των παρατάξεων και διεκδικεί εξ' ονόματος των πολιτών και για το καλό όλων.

-Ως προς την ιεράρχηση των ειδήσεων πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τα γνωστά «αστέρια της είδησης»: εκρηκτικότητα, επικαιρότητα, εγγύτητα, εκκρεμότητα, συγκίνηση, συνέπειες, σπουδαιότητα, σπανιότητα.

Με ποια κριτήρια ιεραρχούνται οι ειδήσεις στα Μ.Μ.Ε.

-Πρώτο κριτήριο στην επιλογή των ειδήσεων είναι δυστυχώς η μεγαλύτερη δυνατή τηλεθέαση.

-Στόχος γίνεται η εξυπηρέτηση οικονομικών συμφερόντων (εμπορευματοποίηση των ΜΜΕ) αλλά και πολιτικών σκοπιμοτήτων. Στην εποχή της κρίσης των αξιών και της ηθικής χαλάρωσης, όπως συνηθίζουμε να χαρακτηρίζουμε την εποχή μας, δεν προάγεται ο σεβασμός στους δέκτες απ' τους ανθρώπους των ΜΜΕ.

-Η προσωπική ζωή ή η επαγγελματική δράση εμπορικών καθαρά καλλιτεχνών, τα σχόλια και τα κουτσομπολιά γι' αυτούς, καθώς και τα θέματα μόδας είναι πρώτης προτεραιότητας στα δελτία των ειδήσεων. Άλλωστε ζούμε στην εποχή της διαφήμισης και της υπερκατανάλωσης. Στα δελτία των ειδήσεων αφιερώνεται σχεδόν ίσος χρόνος πλέον και στις διαφημίσεις (εμπορευματοποίηση του ίδιου του δελτίου ειδήσεων).

-Συχνά προβάλλονται απ' τα δελτία ειδήσεων γεγονότα βίας με ωμό τρόπο.

-Γνωστοποιούνται δακρύβρεχτες ανθρώπινες ιστορίες που συγκινούν τους δέκτες προκαλώντας τον οίκτο τους.

Ποιους κίνδυνους εγκυμονεί για τους πολίτες.

-Αλλοίωση του ίδιου του δελτίου ειδήσεων.

-Παραπληροφόρηση και αποπροσανατολισμός του κόσμου απ' τα βασικά θέματα.

-Παρέχεται μια κακής ποιότητας κουλτούρα στο κοινό, η οποία υποβαθμίζει το μορφωτικό του επίπεδο.

-Μπορεί να πέσουν θύματα προπαγάνδας, να μαζοποιηθούν και να χάσουν την πνευματική τους ελευθερία.

-Απειλείται η ίδια η δημοκρατία, γιατί το δελτίο ειδήσεων που υπηρετεί θεωρητικά την ελευθερία γνώμης και έκφρασης του πολίτη, μετατρέπεται σε μία

εκπομπή κουτσομπολίστικη, τις περισσότερες φορές, με αρκετές διαφημίσεις κ.λπ., αντί να είναι μια ευσύνοπτη ανακοίνωση των γεγονότων της ημέρας εθνικών και παγκόσμιων σε συνδυασμό με κάποια κριτική ή ανάλυση από φερέγγυους ανθρώπους όλων των πλευρών.

-Προωθείται ως αξία ζωής το χρήμα και θεωρούνται, ως επιτυχημένοι οι άνθρωποι που είναι πλούσιοι και διάσημοι, ενώ τελικά τα ευτελούς σημασίας θέματα προηγούνται των σημαντικών.

-Ακόμη, εάν κάποια γεγονότα - ειδήσεις κ.λπ. είναι άκρως σημαντικά, υπερπροβάλλονται, σε σημείο ώστε να κουράζουν τους δέκτες, οι οποίοι «εθίζονται» στο ίδιο το γεγονός, με αποτέλεσμα είτε να το μυθοποιούν είτε να το απαξιώνουν, θεωρώντας το μέρος της καθημερινότητας κ.λπ. (π.χ. τρομοκρατία στην Ελλάδα).